

LES ELITS POLÍTIQUES DEL PARLAMENT DE CATALUNYA. UN ESTUDI SOCIOLÒGIC I POLÍTIC DELS DIPUTATS DE LA CINQUENA LEGISLATURA

Jordi Calvet i Crespo
Universitat de Barcelona

Sumari

1. Introducció
2. Les dades personals
  - 2.1. L'edat
  - 2.2. El gènere
  - 2.3. L'estat civil
  - 2.4. El nombre de fills
  - 2.5. El lloc de naixement
  - 2.6. El lloc de residència
  - 2.7. La llengua materna
3. Els antecedents familiars
  - 3.1. El bàndol de la Guerra Civil
  - 3.2. La religiositat i el catalanisme de l'ambient familiar
  - 3.3. El sentiment de pertinença a Catalunya i a Espanya
- 3.4. La posició ideològica en l'eix esquerra-dreta
- 3.5. L'ofici dels pares
- 3.6. L'ofici de les mares
4. La formació acadèmica i professional
  - 4.1. La formació acadèmica
  - 4.2. La formació professional
5. Les actituds polítiques principals
  - 5.1. El sentiment religiós
  - 5.2. La posició ideològica en l'eix esquerra-dreta
  - 5.3. El sentiment de pertinença a Catalunya i a Espanya
6. Conclusions
7. Bibliografia

1. Introducció

L'estudi que presentem forma part d'un treball de recerca sobre les elits polítiques parlamentàries de Catalunya, desenvolupat per estudiants de tercer cicle de la Universitat de Barcelona sota la direcció del doctor Jordi Matas. Per ser més exactes, s'ha centrat en els diputats de la cinquena legislatura del Parlament de Catalunya: totes les persones que van sortir elegides en les eleccions autonòmiques del 19 de novembre de 1995 i que actualment exerceixen el càrrec de diputat. La intenció és conèixer qui són aquestes persones, com les podem caracteritzar i definir des del punt de vista sociològic i polític. Totes ocupen per definició unes posicions de poder en la institució més característica de la democràcia liberal: el Parlament. Però a banda d'aquesta obvietat, la intenció de la recerca és conèixer quins altres fets les relacionen.

En aquest estudi, concretament, hem tractat les característiques sociològiques més bàsiques que identifiquen els diputats (com, per exemple, l'edat, el gènere, l'estat civil o el lloc de naixement), els aspectes de la socialització primària més rellevants en termes polítics (la ideologia dels pares o la presència del catalanisme i de la religió durant la infantesa i l'adolescència) i els indicadors que ens permeten situar-

los en l'estructura social (la formació acadèmica i professional). També ens hem interessat per les actituds polítiques principals d'aquests professionals de la política, concretament per qüestions ideològiques: la seva posició entre l'esquerra i la dreta, o en el catalanisme.

S'ha fet servir com a mètode d'investigació l'entrevista personal basada en un qüestionari tancat, un dels més utilitzats per estudiar les elits polítiques. L'entrevista es va fer a tots els individus de la mostra personalment per un equip format per l'autor i dos membres més del grup de recerca, que van desenvolupar el treball de camp a la mateixa seu de la institució parlamentària entre els mesos de gener i març de 1997. Només en tres casos es va anar a la seu d'algun partit (ERC i UDC, concretament). Del total de 135 individus de la població d'estudi se'n va prendre una mostra de 56 (un 40% del total), elegida amb un mètode aleatori, tot establint unes quotes d'individus per cada grup parlamentari d'acord amb el pes del grup en la cambra.¹

Taula 1. Distribució de la mostra per grups parlamentaris

Grup parlamentari	Nombre de diputats	% sobre el total de diputats	Nombre de diputats en la mostra	% sobre el total de la mostra	% sobre el total del grup parlamentari
CiU	59	44	18	32	30
PSC	35	26	14	25	40
PP	17	12	8	14	47
IC	11	8	7	13	64
ERC	9	7	8	14	89
Mixt	4	3	1	2	25
<i>Total</i>	135	100	56	100	

Els resultats definitius del mostratge evidencien que les quotes obtingudes no es corresponen exactament amb el percentatge de diputats que té cada grup. Dels grups més petits, ERC, IC i el PP en surten sobrerrepresentats, mentre que el

1. Dels altres estudis sobre els diputats del Parlament de Catalunya, el de Pitarch i Subirats es basa en tota la població de la primera legislatura i fa servir les dades publicades per aquesta institució. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, «Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980. Un estudio político y social», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 26, març-abril de 1992. El de Morata, sobre els diputats de la tercera legislatura, utilitza un qüestionari, amb el qual entrevista 70 persones entre 1988 i 1989 (un 50% del total). A més, també entrevista diputats d'Andalusia, Galícia i el País Valencià. Morata, Francesc, «Institucionalización y rendimiento político del estado autonómico. Un estudio comparado: Andalucía, Cataluña, Galicia y Comunidad Valenciana», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 255-297. Finalment, Genieys, que també es refereix als de la tercera legislatura i els estudia per mitjà d'un qüestionari entre el 1992 i el 1993, fa servir una mostra de 52 persones (un 37% del total). A més, també entrevista diputats del Parlament d'Andalusia Genieys, William, «Les élites périphériques espagnoles face au changement de régime», *Revue Française de Science Politique*, vol. 46, núm. 4, agost de 1996, pàg. 250-280. Ni Morata ni Genieys, però, no diuen res de quantes persones de cada partit van ser entrevistades.

grup majoritari, CiU, justament el contrari. Els grups del PSC i el Mixt són els dos que s'ajusten a la força numèrica en el total del Parlament. Tanmateix, aquest resultat és degut a la dificultat pràctica de seguir amb exactitud els requisits tècnics a l'hora de realitzar les entrevistes. A més a més, cal considerar que les entrevistes es van fer en un període de temps determinat *a priori*, per tal de complir els terminis fixats en la recerca. Per tant, la mostra estudiada és la que es va poder obtenir en un temps limitat. Per tots aquests motius, volem fer constar el nostre agraïment als membres de la cambra parlamentària per la col·laboració que ens van oferir. Cal no oblidar que aquest és el factor decisiu per dur a terme aquest tipus de recerques.

L'explicació dels resultats de l'estudi es desenvolupa en els capítols següents, i exposa quines van ser les respostes dels individus de la mostra considerats conjuntament i considerats agrupadament per partits. En considerar-los tots junts, els percentatges que s'esmenten sempre són sobre el total dels 56 individus, si no és que es diu clarament una altra cosa. En considerar-los per partits, l'individu del grup mixt queda inclòs a ERC perquè prové d'aquest partit. Tots els membres del grup mixt havien militat a ERC, i ha estat enmig d'aquesta legislatura que se n'han escindit. Com era d'esperar, els resultats d'ERC no han quedat alterats de forma qualitativa pel fet de prendre aquest criteri. D'altra banda, hem distingit entre els diputats de CDC i els d'UDC, justament per ser de diferents partits. Els diputats d'UDC entrevistats van ser quatre i, per tant, els de CDC 14.

2. Les dades personals

2.1. L'edat

L'edat dels diputats queda compresa entre els 30 i els 70 anys, amb una mitjana de 48 anys.² L'edat en què trobem més individus són els 46 anys. Aquestes dades genèriques per a tota la mostra queden confirmades per la distribució següent: 30-39 anys (20%), 40-49 anys (41%), 50-59 anys (25%), 60-69 anys (12%), 70-79 anys (2%). Com es veu, predomina el grup que té entre 40 i 49 anys, seguit del que en té entre 50 i 59, etapes de la maduresa vital i professional dels indivi-

---

2. L'estudi fet per Matas sobre les elits de l'Administració catalana troba la mateixa mitjana d'edat entre els alts càrrecs, de manera que ens trobem amb dos tipus d'elits en plena maduresa vital i professional. Matas, Jordi, *Las elites políticas de la Administración. Los altos cargos de la Generalitat de Cataluña*, Barcelona, Cedecs, 1996, pàg. 83 (El mateix llibre ha estat publicat en català per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya amb el títol d'*Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya* el 1995). En canvi, els membres del Congrés dels Diputats tenien una mitjana de 42 anys el 1977 i de 43 el 1979; eren, doncs, força més joves. Aquest fet és una mostra de la renovació de les elits que va suposar la transició democràtica. Contràriament, a l'última legislatura de les Corts orgàniques franquistes hi havia una mitjana de 53 anys: Equipo de Documentación Política, *Radiografía de las nuevas Cortes*, Madrid, Sedmay, 1977, pàg. 45. Díaz Nosty, Bernardo, *Cortes Generales, 1979-1983. Partidos, Elecciones, Biografías*. Madrid, Sedmay, 1979, pàg. 37. La joventut dels diputats catalans l'any 1977 també n'era una característica definidora, que corroborava les dades per a tota la cambra: Pitarch; Botella; Capo; Marcet, *Partis i parlamentaris a la Catalunya d'avui*, Barcelona, Edicions 62, 1980, pàg. 62.

du.³ A més a més, el grup d'individus més joves és força superior al grup dels més vells, cosa que fa pensar que la renovació dels diputats a mesura que envelleixen i deixen l'activitat política queda garantida per l'entrada de gent nova a la cambra. Aquesta tendència, però, hauria de confirmar-se amb un estudi de totes les cinc legislatures del Parlament.⁴

2.2. El gènere

Pel que fa a aquesta característica, el predomini dels homes es claríssim en termes quantitius, amb un 84% d'homes contra un 16% de dones.⁵ A més, en

3. A l'estudi de Pitarch i Subirats sobre els diputats de la primera legislatura el grup més nombrós era el que tenia entre 30 i 39 anys, encara que la mitjana d'edat era semblant, 45 anys. En aquella època els membres de la cambra destacaven per la seva joventut relativa, si ho comparem amb la distribució actual. El pas del temps ha confirmat la previsió feta pels dos autors que «eleccions futures ens mostraran segurament la permanència de molts diputats en l'escó i provocaran, per tant, una cristallització i un envelliment progressius de la classe política parlamentària». Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, «Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980. Un estudio político y social», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 26, març-abril de 1992, pàg. 136. D'altra banda, pel que fa als diputats de la tercera legislatura, Morata en destaca la joventut relativa, «ja que prop del 60% dels membres van néixer després de 1943», és a dir, que tenien menys de quaranta-sis anys en el moment de l'estudi, el 1989. D'aquests, el grup entre els quaranta-sis i els trenta-vuit anys representaven el 46% de la cambra, de manera que s'havia produït un envelliment respecte dels diputats de la primera legislatura. Però, comparats amb els diputats de la cinquena, eren més joves. Morata, Francesc, «Institucionalización y rendimiento político del estado autonómico. Un estudio comparado: Andalucía, Cataluña, Galicia y Comunidad Valenciana», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 267. En canvi, l'estudi de Genieys, referit també a la tercera legislatura, troba una distribució d'edats pràcticament idèntica a l'actual, ja que la mostra que utilitza és diferent. De totes maneres, es confirma l'envelliment dels diputats a mesura que avança el temps. Genieys, William, «Les élites périphériques espagnoles face au changement de régime», *Revue Française de Science Politique*, vol. 46, núm. 4, agost de 1996, pàg. 276. Pel que fa a l'elit local, és una elit molt més jove, d'acord amb les dades de l'any 1983: menys de 25 anys (3%), 25-29 anys (11%), 30-39 (37%), 40-49 (27%), 50-59 (16%), més de 59 (5%): Colomé, Gabriel, «Comunidades autónomas y representación local», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 187. Tot i aquesta joventut, amb el pas del temps també es va envellint, com ho prova l'evolució per edats entre les legislatures: el 1979 i el 1983 el grup més nombrós té entre 20 i 29 anys. Però el 1987 ja és el que en té entre 30 i 39 el que queda al capdavant. Capó, Jordi, «La elite política local en España», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 138.

4. Morata analitza la renovació durant les tres primeres legislatures i conclou amb la hipòtesi que «l'estabilitat política de les comunitats andalusa, catalana i valenciana ha contribuït en certa manera a la institucionalització dels respectius legislatius», cosa que s'exemplifica en la consolidació de la classe parlamentària. A Catalunya, l'any 1989, el 38% eren diputats des del 1980, el 36% des del 1984 i el 22% restant des del 1988. Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 273-274. Un estudi sobre la renovació dels diputats, en aquest cas de les Corts espanyoles, ha estat fet per Morán, en el qual s'observa la importància de l'assentament en el càrrec per garantir l'estabilitat de l'organització parlamentària. Morán, María Luz, *Renewal and permanency of the Spanish members of Parliament (1977-1993): Reflections on the institutionalization of the Spanish Parliament*, Madrid, Instituto Juan March, 1996.

5. L'estudi de Morata, referit als diputats dels parlaments d'Andalusia, Catalunya, Galícia i País Valencià, troba que només hi ha un 3% femení en el conjunt estudiat, un percentatge francament simbòlic. Tanmateix, no ofereix dades per a cada parlament sobre aquest aspecte. Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 267. També era simbòlica la quantitat de dones a les Corts espanyoles de 1979: 19 (un 5%), de les quals 3 eren catalanes. Díaz Nosty, Bernardo, *Cortes Generales. 1979-1983. Paridos Elecciones. Biografías*, Madrid, Sedmay, pàg. 40. Aquestes 3 diputades gairebé no eren visibles entre el conjunt dels 47 diputats catalans. Pitarch; Botella; Capó; Marcet, *Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui*, Barcelona, Edicions 62, 1980, pàg. 54.

termes qualitatiu també es pot comprovar que gairebé tots els càrrecs són ocupats per homes (portaveu, encarregat de comissió, president de grup parlamentari). Es confirma, per tant, que els homes tenen un paper predominant en els càrrecs polítics i en general en les posicions de decisió pública.⁶

2.3. *L'estat civil*

En preguntar per l'estat civil actual, trobem un predomini absolut de les persones casades (80%).⁷ La resta dels individus són solters (11%), separats o divorciats (5%) o vidus (4%).⁸ En veure la distribució dels casos agrupats pel partit polític, veiem que només a IC hi ha persones separades o divorciades, on representen la meitat del grup.⁹

2.4. *El nombre de fills*

El predomini és absolut dels individus que tenen fills (84%), que en tenen majoritàriament dos (38%), tres (22%) o un (11%).¹⁰ La mitjana es de 2,5 fills.¹¹ Els diputats tenen un nombre de fills d'acord amb les pautes de reproducció pròpies de les persones de la seva categoria professional i classe social en el moment en

6. Es manté el fenomen denunciat el 1980 per Pitarch i Subirats de «la jerarquitització i la masculinització en el vèrtex de la piràmide del personal polític». Tot i així, el percentatge de dones s'ha triplicat des d'aleshores i ha passat del 5% al 16% actual i, per tant, ha perdut el paper testimonial que rebia. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 137. En canvi, les elits de l'Administració tenen la meitat de presència femenina (9%), però les dones hi ocupen càrrecs jeràrquicament més importants, els de secretàries generals. Es confirma, doncs, que en ascendir en els càrrecs de poder, la presència de dones minva en una relació directa. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 89. Tot i així, la presència femenina és tan minsa que fins i tot entre les elits locals catalanes, l'any 1983, només el 6% dels regidors eren dones. Colomé, Gabriel, «Comunidades autónomas y representación local», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 184.

7. Aquesta categoria també inclou les persones aparellades i que no han formalitzat la seva relació. Tanmateix, són ben poques i, considerades a part, no alterarien significativament aquest percentatge.

8. Els percentatges de la primera legislatura són els següents: casats (76%), solters (20%), vidus (2%), separats (1,5%). Pitarch i Subirats fan notar que «el sentit popular ha considerat el fet d'estar casat i de tenir fills un signe de garantia, responsabilitat i seguretat; per al poble, una persona soltera, sense fills, no té obligacions, es troba desarrelat». Tot i que opinem que es tracta d'una qüestió sense rellevància política, la veritat és que les dades de la cinquena legislatura refermen encara més les paraules dels autors esmentats. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 139. També s'obtenen uns resultats encara més contundents en les elits de l'Administració, ja que el percentatge de casats és del 90%. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 91.

9. A la primera legislatura només dos diputats manifestaven estar separats i tots dos de partits d'esquerra. Tot i el nombre significatiu de separacions que hi ha entre les parelles, sembla que no ha afectat la vida dels parlamentaris. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 141.

10. Comparat amb les dades del 1980, les quals tenien un 12% de casos sense resposta, el nombre de fills ha disminuït. Si en la primera legislatura el 44% tenia tres fills o més, aquest percentatge s'ha reduït fins al 35%. En canvi, només el 25% tenia un o dos fills. Les dades de Pitarch i Subirats no diuen la mitjana del nombre de fills, però fent un càlcul aproximat es deu acostar al 2,8. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 142.

11. Els alts càrrecs de l'Administració tenen una mitjana de 2,3 fills. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 91.

què van formar una família. Cal dir que actualment la població catalana no té una taxa de reproducció tan alta com la que s'endevina en els diputats, la majoria dels quals pertanyen a generacions que van viure el canvi econòmic i el creixement productiu en el moment d'aparellar-se i formar una família. És per aquesta raó que trobem un nombre de fills, en general, més elevat que el del conjunt de la societat, però equivalent al de la seva generació i classe social.

Per partits polítics, el nombre de fills queda força repartit, sense que se'n pugui treure cap relació. L'única tendència clara és a UDC, en què la meitat dels seus membres tenen cinc i sis fills, un nombre elevadíssim fins i tot per a la pauta observada en el conjunt de la mostra.¹²

2.5. *El lloc de naixement*

Els diputats són nascuts a Catalunya (97%),¹³ generalment a capitals de comarca (51%) o a Barcelona (25%).¹⁴ En conjunt, són nascuts a indrets d'una vida social important, dinàmics, per ser el centre d'una regió geogràfica on es concentren els serveis públics (hospitals, jutjats, comissaries, instituts d'educació secundària...), el comerç i les principals activitats industrials. Si observem la distribució dels llocs de naixement agrupats per la província de pertinença, els resultats són els següents: Barcelona (52%), Girona (18%), Lleida (12%) i Tarragona (14%). A primer cop d'ull ja es nota el pes preponderant de la província de Barcelona, a causa de la capitalitat de la ciutat de Barcelona. Aquesta distribució es mantindrà força inalterada en relació amb el lloc de residència.

2.6. *El lloc de residència*

De manera predominant viuen a la mateixa localitat on van néixer (73%) i que, a més, és la localitat de naixement dels pares (d'un o de tots dos) (70%). Si ens

12. Pitarch i Subirats esmenten la tendència ascendent de la fecunditat dels matrimonis dels diputats dels partits de dreta i afegeixen que «potser caldria subratllar-hi el pes més gran de la tradició cristiana i altres factors culturals familiars conservadors». Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan. *op. cit.*, pàg. 143. Per la seva banda, Matas esmenta que tots els alts càrrecs d'Unió estan casats, tenen fills i en un nombre força superior als de CDC. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 91.

13. La catalanitat dels diputats ha augmentat considerablement des de la primera legislatura, en què el percentatge de nascuts a Catalunya era del 84%, d'acord amb les dades de Pitarch i Subirats. El Parlament actual s'assembla en aquest aspecte més al de la Segona República (100% de nascuts a Catalunya) que al de fa disset anys. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan. *op. cit.*, pàg. 131. Tot i així, el grau de catalanitat era menor pel que fa als diputats catalans del Congrés de la legislatura constituent, dels quals només el 70% hi havia nascut, exactament igual que va passar en les eleccions generals del 1979. Aquestes dades eren molt més properes a la realitat d'un país tan marcat per la immigració que no pas les del Parlament de Catalunya. En el cas dels senadors catalans de l'any 1977 i el 1979, però, el 100% havia nascut a Catalunya. Pitarch; Botella; Capó; Marcet, *Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui*. Barcelona: Edicions 62, 1980, pàg. 71. Molt més superior és, en canvi, el percentatge en els alts càrrecs de l'Administració, nascuts en un 90% dels casos a Catalunya. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 92.

14. Aquesta és una de les diferències centrals en relació amb les elits de l'Administració, les quals són urbanes i concretament barcelonines en un 60% dels casos. Aquest fet és confirmat pel lloc de residència i sobretot per la classe social de pertinença, com es veurà més endavant. Matas, Jordi. *op. cit.*, pàg. 93.

fixem en la distribució geogràfica, viuen igualment repartits entre l'àrea metropolitana (un 51%) i la resta del territori (un 49%).¹⁵ Els primers sobretot resideixen a Barcelona (35%),¹⁶ més que no pas a la resta de l'àrea metropolitana (16%). Finalment, una altra manera de considerar-ho és establir dos grups, segons si viuen en una zona urbana¹⁷ o en una zona rural. Des d'aquest punt de vista, el 70% s'han establert en una ciutat, mentre que el 30% viu en un poble.

2.7. La llengua materna

La llengua de la família del diputat era el català (89%), dada que es correspon amb el lloc de naixement dels pares, a Catalunya.¹⁸ Tant si havien viscut la infantesa en pobles i ciutats de fora de la conurbació barcelonina, llocs en què la castellanització era minsa, com si havien viscut a Barcelona, l'ús oral del català dominava en els ambients familiars. Aquesta dada corrobora el fet que malgrat la persecució contra la llengua catalana practicada pel règim franquista, la família mantenia el català com a llengua d'ús. Només els diputats que tenien els pares, tots dos o un, nascuts fora de Catalunya tenen com a llengua materna el castellà (7%) o bé totes dues (2%). Algun cas tenia l'aranès com a llengua materna (2%), ja que els pares eren de la Vall d'Aran.

D'acord amb aquests quatre darrers apartats, el perfil del diputat és el d'un home nascut a Catalunya, en una localitat d'importància econòmica i social en el seu territori, la capital de comarca. Per tant, el diputat segueix la pauta d'establir la residència a la ciutat o el poble on va passar la infantesa i la joventut. Malgrat els canvis en l'estructura urbana de Catalunya, el diputat no forma part del grup d'habitants que van emigrar al cinturó de Barcelona, on avui dia es concentra la meitat de la població de Catalunya. Per aquest motiu, crec que es pot qualificar el diputat com una persona de poble, en el sentit que ha mantingut la pauta de viure en el mateix municipi on la seva família estava establerta. Ara bé, el poble on va néixer el diputat ha passat a ser un municipi urbà i, per tant, s'ha vist afectat pel procés d'urbanització que fa concentrar la població a les ciutats (la taxa de població urbana a Espanya és del 78%).¹⁹ Així, doncs, malgrat que el lloc de treball és la seu

---

15. Aquesta distribució es manté inalterada en relació amb la primera legislatura i confirma la centralitat política de la conurbació barcelonina. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 134.

16. En canvi, l'estudi de Matas mostra com el 80% dels alts càrrecs viuen a Barcelona, i concretament en els barris més rics de la ciutat. De fet, la meitat dels alts càrrecs han establert la residència al districte de Sarrià - Sant Gervasi. Això fa preveure l'autor que «si ens fixéssim en el lloc de residència d'altres elits polítiques catalanes (com poden ser les elits parlamentàries o les elits locals de l'Ajuntament de Barcelona) descobriríem amb tota seguretat la mateixa concentració en els mateixos districtes», ja que «les elits polítiques normalment sorgeixen de les elits socials, i aquestes viuen en les millors zones de la ciutat». Per tot plegat l'autor afirma lapidàriament que «podríem deduir que l'elit catalana és una elit de Sarrià - Sant Gervasi». Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 97 i 98. Almenys per a les elits parlamentàries, podem desmentir l'expressió de Matas i anar amb més cautela segons a quin tipus d'elit ens referim.

17. Considerem zona urbana el municipi amb una població superior als deu mil habitants.

18. El mateix passa a les elits de l'Administració, que tenien com a llengua materna el català (80%) o el castellà (20%) si els pares o mares també l'hi tenien. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 113.

19. *Anuario de las Naciones Unidas*, Nova York, 1990, pàg. 152.

del Parlament, situada a Barcelona, el diputat no hi resideix llevat que hi hagi nascut. La mobilitat geogràfica del diputat és, doncs, ben minsa, i és deguda a motius laborals, però que no han afectat la decisió sobre la localitat de residència.

3. Els antecedents familiars

3.1. *El bàndol de la Guerra Civil*

En preguntar-los per quin bàndol de la Guerra Civil tenia simpatia la seva família, veiem que el posicionament és clar, com és de suposar en un conflicte polític tan polaritzat i de tanta magnitud com aquest. Hi ha un predomini de famílies republicanes (57%), una cinquena part partidàries del bàndol nacional (20%) i una mica menys que no simpatitzaven amb cap dels dos (14%). En conjunt, les famílies es caracteritzaven per una coherència interna; els bàndols de la Guerra Civil no eren cap motiu de divisió. Només menys de la desena part de diputats (9%) expressen que una part de la família simpatitzés amb un bàndol i l'altra amb l'altre bàndol.

El grup de CDC és el que té la proporció més alta de simpatia pel bàndol republicà (75%),²⁰ i en general també tots els partits d'esquerra: PSC (60%), ERC (66%), IC (60%). En canvi, el PP té la meitat dels diputats amb famílies simpatitzants del bàndol nacional. Finalment, UDC en té la meitat amb famílies dividides entre els dos bàndols.²¹ La resta de casos de cada partit es distribueixen entre les opcions que resten sense cap altra tendència clara.

3.2. *La religiositat i el catalanisme de l'ambient familiar*

Tots dos aspectes eren marcadament presents en els ambients familiars, ja que són comptats els casos en què no és així. En general, tenien bastant influència, però entre l'un i l'altre hi ha diferències significatives.

Taula 2. Presència de la religiositat i del catalanisme en l'ambient familiar

	Ambient religiós	Ambient catalanista
Molt	23	20
Bastant	41	54
Poc	29	20
Gens	7	5
<i>Total</i>	100	100
	n = 56	n = 56

20. També tenen aquesta tendència els alts càrrecs de CDC, per bé que no hi ha un percentatge tan alt de resposta a favor del bàndol republicà (60%). Maras, Jordi, *op. cit.*, pàg. 128.

21. Els alts càrrecs d'UDC tenen unes respostes força repartides entre el bàndol nacional (36%) i les famílies dividides (35%), amb uns percentatges molt superiors als dels seus col·legues de CDC. Es corrobora la diferència entre els membres d'un i l'altre partit també en les elits de l'Administració. Maras, Jordi, *op. cit.*, pàg. 128.

Relativament, el catalanisme hi té més presència que la religiositat, ja que a la meitat de les famílies era bastant present, mentre que només en el 40% de les famílies pel que fa a la religiositat. Tots dos aspectes eren igual de molt presents; per tant, la següent diferència significativa és en la categoria de poc present: ho era més la religió que el catalanisme.

Tots dos aspectes ens interessaven perquè són indicadors polítics. Malgrat que la pregunta és força genèrica i es refereix al grau de presència de tots dos en la família, manifesten una realitat difusa però decisiva per entendre el paper de la família com un dels centres socialitzadors. Ens ofereixen una informació menys objectiva que les vinculacions polítiques formals com ara l'afiliació a un partit i la dedicació a càrrecs públics, però que té l'avantatge d'implicar necessàriament tota la població d'estudi. Una població caracteritzada per haver rebut una socialització política en què el catalanisme i la religiositat eren prou significatius. Malgrat que durant el franquisme, època que determina com a mínim la infantesa i la joventut de tots els diputats, la persecució política contra el catalanisme era un dels objectius explícits del govern, les famílies mantenen una tradició política central de forma encoberta, i ho fan amb més força que la religiositat, relativament. La religiositat, defensada arreu a ultrança pel règim dictatorial, sobretot a l'escola, marcava molt menys l'educació que els diputats rebien a casa. Aquest fet concorda amb la importància de famílies simpatitzants del bàndol republicà a la Guerra Civil, ja que els partits que en formaven part defensaven la desvinculació entre l'Església i l'Estat o, fins i tot, en el cas dels anarquistes, l'ateisme. El paper relativament menor de la religiositat pot entendre's com una continuïtat dels elements de la cultura política de la Segona República, en aquest cas.

Pel que fa als resultats agrupats per partits, n'hi ha tres que tenen la mateixa distribució de freqüències que l'observada per a tota la mostra. Efectivament, ERC, IC i el PP tenen un 50% de respostes en la categoria de bastant catalanista, i vora un 20% en les dues categories de molt i poc. N'hi ha dos més que concentren tres quartes parts dels casos en la resposta de bastant catalanista, que són el PSC i UDC.²² En tots ells la presència del catalanisme és marcada i sense gaire diferenciació. En canvi, en el cas de CDC la diferenciació és significativa, ja que el resultat es reparteixen a parts iguals, un terç (30%), entre les categories de molt, bastant i poc.²³

Pel que fa a la religiositat, les diferències són acusades entre els partits. Són el PSC i el PP els que tenen més diferenciació de respostes: molt (30%; 25%), bastant (40%; 50%) i poc (30%; 25%), respectivament. En la resta de partits les respostes són més definides. Per exemple, UDC en concentra el 75% en la de bastant reli-

---

22. Els alts càrrecs que militen a UDC expressen menys importància del catalanisme en l'ambient familiar que els diputats del mateix partit. Hi predomina la categoria de bastant catalanista (57%), però hi ha un 14% de casos en la de gens. Tanmateix, cal tenir en compte que el nostre estudi només ha pres quatre membres d'UDC, mentre que l'estudi de Matas treballa amb dades censals. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 117.

23. Els percentatges per als alts càrrecs que militen a CDC són força semblants als dels diputats d'aquest partit, si bé hi té més pes la categoria de molt catalanista (39%), igual la de bastant (33%) i menys la de poc (25%). Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 117.

giós²⁴ i ERC el 60%, mentre que CDC el 80% en la de poc.²⁵ Finalment, els diputats d'IC o bé han viscut un ambient molt religiós (45%) o bé un de gens religiós (45%).

3.3. *El sentiment de pertinença a Catalunya i a Espanya*

Els sentiments catalanistes del pare i de la mare són idèntics i es caracteritzen per un descàrrec absolut pel fet de sentir-se més espanyol que català. La majoria de pares i mares se sentien més catalans que espanyols (45%), un terç tant una cosa com l'altra (31%) i la cinquena part restant només catalans (21%). La identificació més immediata és, doncs, amb la societat en què havien nascut, o bé com a molt s'identificaven per igual amb Catalunya i Espanya. Altre cop, malgrat la doctrina defensada pel règim franquista, es conserva una simpatia per una opció ideològica prohibida públicament. A més, coincideix amb la importància de l'ambient catalanista en la família.

Si ho analitzem per partits polítics, podem establir la gradació següent. Els pares i mares de CDC se senten només catalans en la meitat dels casos i l'altra meitat més catalans que espanyols. Els d'ERC se senten més catalans que espanyols (66%), igual que els d'UDC (75%). Els del PSC i IC es reparteixen a parts iguals entre els qui es declaren més catalans que espanyols i els qui tant una cosa com l'altra. Finalment, els del PP es posicionen com tan espanyols com catalans (75%).

3.4. *La posició ideològica en l'eix esquerra-dreta*

Per valorar aquest element ideològic hem fet servir una escala que es basa en la distinció entre l'esquerra, la dreta i el centre, i que té les posicions següents: extrema esquerra, esquerra, centre esquerra, centre, centre dreta, dreta i extrema dreta. Entenem, per tant, que el centre és una opció ideològica i no pas un simple espai electoral equidistant de les dues altres opcions. Aquesta manera de fer és discutible i discutida en la ciència política i el pensament polític en general, però creiem que permet afinar més i millor a l'hora de situar la població d'estudi. A més a més, precisament perquè els diputats són polítics professionals, no pensem que hi pugui haver confusió entre esquerra, dreta i centre en el sentit que el centre pugui significar només un espai electoral. A diferència de les enquestes dirigides a tota la societat, els polítics saben prou bé quina opció ideològica defensen i costaria de creure que ho volguessin dissimular i situar-se sistemàticament al centre per evitar una definició clara. Per tant, donem per descomptat que ni confonen la pregunta ni la volen evitar.

24. Més acusada encara és la religiositat dels alts càrrecs d'UDC, que es manifesten dos terços dels casos en la categoria de molt i un terç en la de bastant. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 119.

25. Ben diferent és la resposta dels seus companys de partit que ocupen els càrrecs polítics de l'Administració catalana: una cinquena part en la categoria de molt, tres cinques més en la de bastant i una altra cinquena part en la de poc. La presència de la religiositat és molt més acusada en l'alt càrrec diputat que en el cas del diputat. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 119.

Taula 3. Posició ideològica en l'eix esquerra-dreta dels pares i de les mares

	Pares	Mares
Extrema esquerra	0	0
Esquerra	18	11
Centre esquerra	20	29
Centre	29	29
Centre dreta	23	20
Dreta	9	5
Extrema dreta	1	1
Sense definir	0	5
<i>Total</i>	100	100
	n = 56	n = 56

Els resultats per a tota la mostra indiquen que no s'ha evitat la pregunta i que han quedat enteses les tres opcions ideològiques. Pel que fa als pares i les mares, hi predomina clarament la posició d'esquerra (extrema esquerra, esquerra i centre esquerra) (40%), seguida de la de centre (centre) i la de dreta (extrema dreta, dreta i centre dreta) amb el mateix pes cada una (30%). Si afinem més, en el cas dels pares té una mica més pes la dreta (33%) que el centre (29%), mentre que en el cas de les mares és justament el contrari: primer el centre (29%) i després la dreta (26%). Tanmateix, un element més significatiu que aquest el trobem en desgranar l'esquerra, la dreta i el centre en les set posicions de l'escala. Ni els pares ni les mares són identificats amb l'extrema esquerra o l'extrema dreta. A les posicions d'esquerra, les mares són més moderades que els pares, els quals són situats més a l'esquerra i elles més al centre esquerra. A les posicions de dreta, la situació és simètrica. Finalment, hi ha alguns casos de mares esmentades com a apolítiques o bé sense saber definir quina ideologia els pertocaria, cosa que no passa en el cas dels pares. Es tracta de casos, pocs tanmateix, en què no s'atribuïa a la mare capacitat d'opinió política pròpia, diferenciada de la del marit, o bé que senzillament no expressava les seves opinions polítiques.

Pel que fa a les posicions del pare en l'escala en funció del partit polític del diputat, la primera característica és que hi ha una gran varietat de resultats a cada grup i és difícil afirmar quina relació hi ha entre totes dues variables. Tant en el PSC, ERC i el PP els pares se situen en totes les posicions (5 posicions) compreses entre la d'esquerra i la de dreta. En els casos de CDC i d'UDC, la distribució només és entre el centre esquerra i el centre dreta (3 posicions). Relativament, la definició ideològica queda més ajustada en aquest segon subgrup de casos que en el primer. Finalment, els pares dels diputats d'IC són més característics comparats amb la resta de grups. La meitat se situa a l'esquerra, encara que l'altra queda repartida per la resta de l'escala.

En el cas de la posició de la mare, per a tots els partits la distribució se situa més a les posicions del mig de l'escala que no pas en el cas del pare. Per a CDC i UDC es manté la característica de situar-se entre el centre-esquerra i el centre-dreta

(3 posicions). Es mantenen entre l'esquerra i la dreta (5 posicions) les mares de fills del PSC, igual que els pares. En canvi, les del PP es concentren a les posicions de dreta en un 66% de casos. Les d'ERC es concentren al centre en un 60% i la resta a l'esquerra. Finalment, les d'IC se situen a l'esquerra (75%).

De tot plegat, en resulta que són els diputats d'IC els qui s'han socialitzat en famílies on tots dos cònjuges tenien la mateixa identificació ideològica que, a més, és molt concreta. En els casos de CDC, UDC i PSC, la situació dels pares és més elàstica, ja que comprèn diferents posicions. Finalment, per al PP i ERC hi ha una posició molt clara de la mare: a la dreta i al centre, respectivament. Excepte per als d'IC, les famílies de la resta de partits eren més heterogènies en la identificació de tots dos cònjuges.

3.5. *L'ofici dels pares*

D'acord amb aquesta variable, podem obtenir una visió genèrica de la composició social dels pares dels diputats. Són gent de classe mitjana baixa i classe obrera, dedicats a petits tallers, comerços i a feines manuals industrials o agràries. El grup més nombros és format pels qui produeixen i venen béns de consum final (21%) més els botiguers (11%). Aquesta distinció és pertinent perquè en el primer cas, els amos de pastisseries, espardeyereries o forns de pa, per exemple, produeixen un bé. En termes econòmics hi ha un valor afegit en el producte, mentre que en el cas dels botiguers senzillament hi ha una intermediació entre el productor i el consumidor que no altera el bé de consum. Un altre grup és format pels treballadors industrials i del sector terciari sense qualificació (22%) i els pagesos (9%). Aquest segon grup, a diferència del primer, és format per persones que treballen per compte d'altri. Finalment, hi ha el grup dels funcionaris (13%), bàsicament empleats de l'Administració local i mestres d'educació primària. Per tant, treballen per compte de l'Administració. Tots tres grups formen el gruix de casos (75%). Diferenciat d'aquest sector principal, hi ha un grup de classe mitjana-alta i alta els membres del qual es dediquen a professions liberals i a la direcció empresarial. És el cas dels metges, advocats i economistes, oficis que requereixen tenir educació universitària (12%), i dels empresaris i directius d'empresa (12%). Aquest darrer subgrup inclou tant els qui són propietaris del capital d'una empresa com els qui no, però que tenen, tanmateix, la capacitat de decidir-ne la finalitat: la inversió o la distribució de beneficis. Tots ells treballen en empreses mitjanes, d'entre 10 i 50 treballadors.²⁶

Els oficis dels pares distribuïts pel partit del diputat ens ofereixen uns resultats semblants per a CDC i IC. Els pares pertanyen al primer grup esmentat, format per gent de classe mitjana i mitjana baixa, dedicats sobretot a la botiga, al petit taller familiar o a feines manuals agrícoles i industrials. Cap d'ells és directiu, empresari o exerceix un càrrec tècnic qualificat en una empresa. La situació és gairebé la

26. És a aquest segon grup al qual es refereix l'estudi de les elits de l'Administració, ja que els oficis dels pares són sobretot d'empresari (20%) o bé alguna professió liberal (metge, advocat, arquitecte, enginyer, físic o químic) (30%). Els botiguers només són el 5% i els pagesos el 9%. És per això que Matas confirma que «l'elit política de l'Administració catalana prové [...] de l'elit social i econòmica de Catalunya». Tanmateix, l'autor es deixa una mica més d'un terç dels oficis dels pares sense esmentar, una part força significativa. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 129.

mateixa per als d'ERC i els d'UCD, amb l'afegit que fan feines per compte d'altri i, per tant, no són amos de tallers o botigues.²⁷ Comparativament, la situació econòmica els és més humil. Pertanyents a l'altre sector social, dos terços dels pares dels diputats del PP són empresaris, tècnics qualificats i advocats. Finalment, els del PSC completen gairebé tots els oficis esmentats i, per tant, són gent de classe mitjana (60%), sobretot, però també hi ha una part significativa de classe més alta (30%). És en aquest partit on trobem l'heterogeneïtat representada.

3.6. *L'ofici de les mares*

En el cas de les mares, la composició social que podem obtenir d'acord amb la informació sobre l'ofici és molt poc fidedigna si no prenem en consideració l'ofici del marit. El motiu és que, en termes econòmics, la meitat de les mares (55%) són considerades improductives, ja que són exclusivament mestresses de casa. Amb aquest tipus de resultat, és difícil deduir la classe social de la família. Aquest fet indica que els ingressos familiars depenen del sou patern i que les mares no pertanyen al món laboral remunerat, situació força diferent de la contemporània. Tanmateix, l'altra meitat de les mares sí que queda incorporada al món laboral, però gairebé sempre en el mateix ofici que el marit. Aquest és el cas de les botigueres (11%) i les que es dediquen al taller familiar (16%), com també les pageses (4%). Tots aquests grups són formats per persones que treballaven per compte propi. Només treballaven per compte d'altri les empleades industrials o del sector serveis (9%), generalment en oficis manuals sense qualificació que podien fer-se a casa i compatibilitzar-se amb la feina domèstica (brodadora, sastressa). Finalment, un sector treballava per a l'Administració, en aquest cas local (5%). En conjunt, doncs, la diversitat d'oficis és molt menor que en el cas dels pares i, si rebien un sou, era en una activitat que no les eximia de la feina domèstica.

Observats per partits polítics, els oficis de les mares confirmen els resultats obtinguts en el cas dels pares. Per exemple, en el cas del PP, hi ha un 80% de mares que són exclusivament mestresses de casa, ja que la posició social de la família no feia necessaris més ingressos. A l'altre extrem, només una quarta part de les mares de fills a ERC i a UDC ho són; la resta treballaven per compte d'altri en feines habitualment manuals. També és força baix el percentatge de mestresses de casa a IC (40%), però de les que tenien una feina remunerada aquesta acostumava a ser a la botiga o al taller familiar. Pel que fa a CDC, la meitat de les mares tenien un sou, obtingut també de la botiga o del taller familiar, però no de cap feina manual i per compte d'altri. Finalment, en el grup del PSC trobem una majoria de mestresses de casa (70%); la resta treballaven al comerç familiar. En resum, doncs, la situació professional de les mares dels diputats complementava la dels marits en funció del nivell de sou que aquests obtenien.²⁸

27. Com hem vist, la situació per als alts càrrecs de l'Administració és molt diferent dels diputats que militen a CDC i a UDC, cosa que ens permet afirmar que, a mesura que ascendim en l'escala de les institucions de poder (del Parlament a l'Administració) hi ha una correspondència amb l'ascens de la classe social dels individus que n'ocupen els llocs.

28. El mateix passa en les mares dels alts càrrecs: un 70% eren exclusivament mestresses de casa. Ho eren gairebé totes les de fills a UDC (90%), però només les tres cinques parts de les de fills a CDC,

Si hem de resumir els antecedents dels diputats per la seva filiació, n'obtenim els perfils següents. Pel que fa als diputats de CDC, provenen de famílies simpatitzants amb el bàndol republicà, en què el pare i la mare se sentien fortament catalans. L'ambient era catalanista però no d'una manera gaire marcada, encara que més marcada que l'ambient religiós. El pare i la mare se situaven repartidament entre el centre-esquerra, el centre i el centre-dreta. Pel que fa a l'ofici, el pare treballava per compte propi, bàsicament al taller o a la botiga. De les mares, la meitat també hi treballava, mentre que l'altra meitat feia de mestressa de casa. En el cas dels socis de coalició, els diputats d'UDC, hi trobem la semblança en la identificació ideològica: el pare i la mare també se situaven repartidament entre el centre esquerra, el centre i el centre dreta. Tanmateix, l'origen social es diferencia primerament pel fet que la família es trobava dividida entre una part partidària del bàndol republicà i una altra del nacional. L'ambient familiar era fortament catalanista (75%) i religiós (75%), cosa que corrobora el sentiment de catalanitat dels pares i les mares. La situació econòmica era força més humil, ja que el pare treballava per compte d'altri, com a empleat, i també una gran part de les mares (75%), generalment en tasques manuals.

Els diputats del PP provenen d'un sector social més ben situat, i en aquest sentit es diferencien de la resta de diputats. En els altres no trobem la coincidència de tants casos de pares amb professions liberals o empresaris i de mares dedicades exclusivament a la casa i els fills. Pel que fa a l'ambient familiar, manifesten una bona dosi de catalanisme, malgrat que els pares i les mares se sentien tan catalans com espanyols. A més, la meitat de les famílies simpatitzaven amb el bàndol nacional, però, en canvi, l'ambient no era gaire religiós, tot i la defensa del catolicisme que feia aquest bàndol. Aquesta simpatia sobre la Guerra Civil pot explicar que les mares fossin de dreta, si bé els pares tenien una identificació molt elàstica entre les diverses posicions de dreta i d'esquerra.

És en el grup del PSC on trobem més heterogeneïtat d'origens socials. Segurament és per això que la identificació ideològica és força repartida entre totes les posicions de dreta i d'esquerra tant per als pares com per a les mares. Els uneix el predomini de famílies republicanes i d'ambient familiar fortament catalanista, encara que el pare i la mare se sentien més catalans que espanyols (50%) o tant una cosa com l'altra (50%). La religiositat també hi era present però sense cap tendència clara. Finalment, hi trobem pares de tots tipus: els qui tenien un ofici qualificat, un càrrec tècnic o una professió liberal (30%), o bé els qui tenien un taller o eren empleats per compte d'altri (60%). Tot i així, bona part de les mares eren mestresses de casa (70%) o bé treballaven a la botiga.

Els diputats d'IC són els qui han rebut una socialització més unívoca pel que fa a la ideologia: tant el pare (50%) com la mare (75%) se situaven a l'esquerra. A més, la família simpatitzava amb el bàndol republicà. En canvi, el sentiment de catalanitat quedava repartit entre els pares i les mares que se sentien més catalans que espanyols (50%) i els qui tant una cosa com l'altra (50%). En el cas de la religió, l'ambient familiar era de forma repartida molt o poc religiós. Tot plegat defineix

---

ja que la situació econòmica de la família no era tan còmoda. Si treballaven, ho feien també per compte propi. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 129.

uns antecedents familiars bastant homogenis en molts aspectes, i diferents dels antecedents dels membres de CDC. Tanmateix, la classe social els és la mateixa,²⁹ a jutjar per l'ofici patern i matern. Bàsicament tenien pares amos d'un taller, d'una botiga o que eren pagesos, sempre per compte propi. És clar que també hi trobem algun càrrec molt ben qualificat. La mare treballava al taller o a la botiga, i només un 40% eren mestresses de casa.

Finalment, els diputats d'ERC són els qui provenen de classe obrera, amb els pares i les mares empleats per compte d'altri i dedicats a feines manuals. Només el 25% de les mares es quedaven a casa sense rebre cap sou. L'ambient familiar era bastant religiós i catalanista, amb uns pares i unes mares que se sentien més catalans que espanyols (66%) i que simpatitzaven amb la República. Tot i això, el pare tant podia situar-se a les posicions de dreta com a les d'esquerra, però la mare al centre. De manera que no sembla haver-hi correspondència entre la identificació amb l'esquerra que professen els diputats i les identificacions dels seus pares i mares.

4. La formació acadèmica i professional

Aquest apartat tracta, d'una banda, dels estudis del diputat i, de l'altra, de la professió del diputat abans i després d'entrar a formar part del Parlament. No es considera com a professió cap càrrec polític d'elecció directa o indirecta, ja que aquest aspecte forma part d'una altra part del projecte de recerca al qual pertany aquest estudi.

4.1. La formació acadèmica

Els diputats tenen una formació acadèmica universitària (84%), predominantment amb grau de llicenciatura (66%) o, si no, de diplomatura (18%). La resta tenen el batxillerat complet (16%), de manera que aquest és el nivell educatiu mínim.³⁰ Pel que fa al batxillerat, va ser estudiat en un dels centres més propers al

29. Curiosament, l'any 1983 el PSUC i CiU eren els dos únics partits (o coalicions) que tenien un percentatge significatiu de comerciants entre els regidors i alcaldes que hi estaven afiliats (un 8%), prou allunyar de qualsevol altre partit, que no n'ultrapassava el 3%. Baras, Montserrat, «Elites municipales y partidos políticos. Características de la elite municipal de los partidos políticos españoles de 1983», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 175.

30. La formació acadèmica ha estat un dels elements que més ha variat respecte a la primera legislatura, durant la qual només dos terços de la cambra tenia un títol universitari. El nivell educatiu mínim eren els estudis primaris (14%), seguits dels secundaris (20%). Així, doncs, el nivell de formació i sobretot d'especialització ha augmentat considerablement, i és de preveure que ho continuï fent. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 144. Efectivament, ja en la tercera legislatura el percentatge de persones amb títol universitari era del 82% i cap persona tenia només estudis primaris. La formació acadèmica, doncs, era si fa no fa la mateixa que en l'actualitat, però força superior als parlaments d'Andalusia i Galícia, que tenien aleshores un 65% dels membres amb estudis universitaris. Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 268. Genieys obté pràcticament el mateix percentatge de llicenciats i diplomats en els casos de Catalunya (83%) i d'Andalusia (80%), cosa que corrobora l'estudi de Morata, d'una banda, però que, de l'altra, se'n diferencia substancialment. A més, obté algun cas de diputats amb estudis primaris (3%). Genieys, William, *op. cit.*, pàg. 276. En canvi, els parlamentaris espanyols tenien ja el 1979 estudis universitaris (80%), amb algunes persones amb estudis secundaris

lloc de residència, generalment a la capital de la comarca, si n'hi havia. Per aquest motiu, van estudiar el batxillerat a Barcelona gairebé els mateixos que hi han nascut (34%) i els altres, a la resta de Catalunya (64%). Pel que fa al tipus de centre, dos terços van assistir a un col·legi privat, i l'altre terç a un col·legi públic. Dels col·legis privats, hi dominen els que pertanyien a algun orde religiós (80% sobre el total de centres privats), amb una varietat de deu ordes diferents. Els grup més nombrós és format per la Salle, els escolapis i els jesuïtes, que representen la meitat (57%) dels batxillerats confessionals. La dispersió d'ordes no permet establir cap correspondència entre el centre del batxillerat i el partit polític al qual pertany el diputat.³¹ Els qui van assistir a un centre privat laic, que són comptats, ho van fer en un de prestigi, com ara el Liceu Francès o el Tècnic Santa Eulàlia, de Barcelona.

El nivell d'estudis dels diputats segons el partit al qual pertanyen no ofereix diferències considerables amb els resultats globals de tota la mostra. L'única tendència remarcable és que com menys nombrós és el grup parlamentari, més proporció hi ha de llicenciats, entre un 70 i un 90%. Els partits amb més escons, CDC i el PSC, tenen més casos que els altres de batxillerats i diplomatures com a nivells d'estudi complets dels seus diputats.

Pel que fa als estudis universitaris, hi dominen les carreres de ciències jurídiques i socials, mentre que les enginyeries i les de ciències naturals són l'excepció. Els diplomats, per exemple, ho són sobretot en magisteri (54% sobre el total de diplomats), i els altres en treball social, infermeria, empresarials i tècnic agrònom a parts iguals (11% sobre el total de diplomats). En el cas dels llicenciats, la carrera més estudiada és dret (30% sobre el total de llicenciatures), seguida d'econòmiques (8% sobre el total de llicenciatures). Tanmateix, el grup més nombrós és el dels estudis de ciències socials (filologia catalana, filosofia, història, pedagogia, periodisme, polítiques, psicologia) (35% sobre el total de llicenciatures). En canvi, les carreres de ciències naturals (13% de totes les llicenciatures) i les tècniques (8%) són les menys concorregudes.³² A més, hi ha un petit grup de diputats que tenen dues

---

(14%) o primaris (6%). Díaz Nosty, Bernardo, *Cortes Generales, 1979-1983. Partidos, Elecciones, Biografías*. Madrid, Sedmay, pàg. 40. Pel que fa a les elits de l'Administració, presenten un perfil acadèmic molt més impressionant, amb un 98% amb estudis universitaris (90% amb llicenciatura) i una quarta part amb dues carreres. Aquesta formació es correspon amb el lloc de responsabilitat que han d'ocupar els alts càrrecs, mentre que els diputats ocupen posicions de poder inferiors. Matas Jordi, *op. cit.*, pàg. 99. Més inferior encara és la posició d'alcaldes i regidors catalans, els quals tenien predominantment estudis d'EGB (42%) o de batxillerat (elemental, superior o FP) (30%). L'any 1983 només el 15% tenia un títol universitari. Colomé, Gabriel, *op. cit.*, pàg. 188.

31. En canvi, l'obra de Matas fa evident la relació entre la militància dels alts càrrecs i l'orde religiós del centre de batxillerat. Els d'UDC van assistir sobretot als jesuïtes i els de CDC als escolapis, i és per aquest motiu que atorga a tots dos el paper de la formació de les elits de l'Administració: «Si a la Gran Bretanya [...] es parla d'Oxbridge (Oxford i Cambridge) a Catalunya cal parlar dels jesulapis (jesuïtes i escolapis)» Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 102. Tanmateix, tenim el dubte de si l'assistència a l'un o l'altre orde no depèn de factors més aleatoris com pot ser la proximitat del centre de batxillerat al lloc de residència, tal com va passar en els diputats. De fet, el percentatge de diputats que van assistir als jesuïtes, als escolapis i a la Salle sumats (57%) és molt proper al que obté Matas per als alts càrrecs (60%), segurament pel fet que aquests ordes dominaven l'ensenyament privat confessional.

32. Si ens fixem en les carreres estudiades pels diputats de la primera legislatura, observem que hi ha una diferència important. El percentatge d'estudis de ciències socials era justament un terç (12%) del percentatge actual; en canvi, hi havia un bon grapat de metges i arquitectes (18%). La resta de llicenciatures tenien el mateix pes. Per tant, es confirma la importància de la formació jurídica, però

llicenciatures (10% del total de llicenciats), que sovint són un complement a la primera carrera estudiada.

Els estudis universitaris es van fer a Barcelona (85%) o bé a la resta de capitals de província, però sempre a Catalunya. A més, el centre era públic, generalment la Universitat de Barcelona (85%) i en alguns casos la Universitat Autònoma de Barcelona (12%).³³ Només trobem dos casos que hagin estudiat en una universitat privada.

Si ens fixem en les carreres estudiades pels diputats de cada partit,³⁴ podem associar els dos partits més a l'esquerra, IC i ERC, amb el fet d'haver cursat una llicenciatura o diplomatura de ciències socials: gairebé tots els membres d'ERC, un 90%, i la majoria d'IC, el 60%. A l'altre extrem, els diputats del PP han fet carreres de més prestigi, com dret, arquitectura i medicina, que els permeten exercir professions liberals. Més que una qüestió ideològica, el tipus de carrera estudiada té una gran relació amb la classe social i l'ofici dels pares. Recordem l'origen relativament més benestant de les famílies dels membres del PP, i més humil en el cas d'ERC i d'IC. És també l'origen social el motiu que explica que els diputats de CDC i del PSC tinguin més varietat en el tipus de carrera estudiada, si bé hi ha una presència significativa de juristes i economistes, amb un 50% i un 40% (considerats tots dos grups conjuntament), respectivament.

4.2. *La formació professional*

Aquesta pregunta es refereix a la professió exercida pel diputat abans d'entrar a formar part de la cambra, sense considerar els càrrecs públics. Hi podem observar una gran fragmentació de categories laborals, totes elles del sector dels serveis. Hi abunden els mestres de batxillerat i els professors universitaris (27%), que treballen per compte de l'Administració. Un altre grup important és el dels advocats (20%), als quals es poden afegir les altres professions liberals (metges i arquitectes) (9%), que també treballen per compte propi. Seguidament, hi ha dos grups que treballen per compte d'altri: el dels empleats sense qualificació, dedicats sovint a tasques

---

també la pèrdua de carreres de prestigi social i professional. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 144. A la mateixa conclusió es pot arribar pel que fa a la tercera legislatura, durant la qual el percentatge de llicenciats en dret, econòmiques i enginyeria és el mateix que en la cinquena, i en què sembla haver-hi menys llicenciats en ciències socials (un 8%), per bé que l'autor només esmenta un 70% dels casos. Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 268. L'altre estudi referit a la tercera legislatura té uns resultats iguals als de Morata pel que fa als llicenciats en dret i en ciències socials, però esmenta un 20% d'enginyers, un percentatge prou alt. Tot i així, les dades són confuses perquè barreja el tipus i el nivell d'estudi en la mateixa taula, de manera que sabem que hi ha un 20% de doctors, però no què han estudiat. Genieys, William, *op. cit.*, pàg. 276. En canvi, la formació dels alts càrrecs és bàsicament en dret (30%) i economia (20%), més un percentatge significatiu d'enginyers industrials (10%), mentre que els llicenciats en filosofia són només el 8%. Hi trobem, doncs, una preparació més qualificada i generalista del món jurídic i de l'empresa. A més, un de cada quatre alts càrrecs ha fet estudis d'especialització, entre els quals destaquen els oferts per ESADE i l'IESE, dedicats al món empresarial. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 103 i 104.

33. Tots aquests percentatges són els mateixos en el cas dels alts càrrecs, bàsicament perquè l'oferta universitària a Catalunya és dominada pel sector públic. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 106.

34. En aquest paràgraf els percentatges s'expressen sobre el total de membres del partit amb estudis universitaris.

administratives, presenta un percentatge significatiu (14%), com també els càrrecs tècnics, per exemple, els treballadors qualificats, com ara els economistes (12%). Finalment, trobem algun directiu d'empresa o empresari (5%) i algun botiguer (5%).³⁵

El tipus d'estudi fet pel diputat en determina en bona part el futur professional, de manera que hi ha una continuïtat amb els resultats observats sobre la formació acadèmica. A CDC abunden els advocats (30%) i els professionals qualificats del món de l'empresa (30%), mentre que els seus socis de coalició, els d'UCD, tenen una gran varietat d'oficis, sense cap predomini.³⁶ També és força repartit el resultat per als del PSC, si bé hi ha uns percentatges significatius de mestres i professors

35. La variació de la formació professional dels diputats en comparació amb la primera legislatura és notable. Entre els anys 1980-1984 el grup més nombrós era format per empresaris, gerents i quadres superiors de l'empresa (23%), seguit dels advocats (11%), economistes (6%) i la resta de professions liberals (metge, arquitecte i farmacèutic) (10%). Els professors d'universitat i els de secundària representaven només el 16% de la cambra, els empleats sense qualificació i els administratius el 10% i, finalment, els obrers industrials el 8%. La varietat social era molt més accentuada que no pas ara, amb un pes central de les elits empresarials i dels oficis liberals. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 148. Ja en la tercera legislatura la composició varia força i s'acosta més a l'actual, molt més homogènia, ja que hi guanyen pes les categories laborals intermèdies i en perden els empresaris i directius i desapareixen els obrers industrials. Concretament, els empresaris i directius eren el 13% de la cambra, els advocats el 7%, els arquitectes i metges sumats el 9%, els alts funcionaris de l'Estat el 6%, els professors d'universitat i de secundària el 18% i es manté el percentatge d'empleats sense qualificació, un 18%. La novetat és la profusió, relativa, de funcionaris de l'Administració local, un 10% (cal tenir en compte que hi ha, a més, un 14% de casos sense dades de professió). Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 269. Més homogènia és encara la composició d'acord amb les dades de Genieys, amb un domini clar de les professions liberals, ben qualificades, com la d'advocat (13%), metge i arquitecte (10%) o enginyer (10%); una quantitat semblant de professors (23%) i d'empleats administratius (13%). En canvi, els empresaris només representen el 4% i no hi ha cap funcionari. Totes aquestes dades són relatives, ja que l'autor posa en un calaix de sastre, amb el nom de «Divers», la resta de casos (17%). Ben diferent era aleshores el Parlament andalús, amb un terç (30%) de diputats que treballaven per compte del partit i un percentatge semblant de professors (28%) com els dos grups més nombrosos. Genieys, William, *op. cit.*, pàg. 277. De totes maneres, sembla clar que, al cap de vuit anys, l'homogeneïtat ha guanyat definitivament terreny i s'han perdut pràcticament els empresaris. En canvi, el Parlament espanyol de 1979 ja presentava una homogeneïtat ben forta, basada en aquest cas en els advocats (25%), les professions liberals (metges, arquitectes, economistes) (15%), persones del món empresarial (empresaris, 9%) i la novetat de les elits de l'Administració central (registradors, magistrats, advocats de l'Estat, diplomàtics representaven el 10%), que ja provenien sovint del règim anterior. A més, també hi havia una presència important de professors (20%), dels quals un terç eren catedràtics d'universitat. Es confirma que, en passar del legislatiu autonòmic al central, s'ascendeix en l'estructura social, de manera corresponent a la jerarquia política de la cambra. Díaz Nosty, Bernardo, *Cortes Generales, 1979-1983. Partidos, Elecciones, Biografías*, Madrid, Sedmay, pàg. 42. Per conèixer millor la presència de l'elit franquista a les primeres Corts espanyoles: Baena del Alcázar; García Madaria, «Elite franquista y burocracia en las Cortes actuales», *Sistema*, núm. 28, pàg. 39.

36. La formació de les elits de l'Administració és força diferent, i en destaca sobretot que un terç dels alts càrrecs ha exercit una feina a l'Administració (central, local, Diputació, Parlament o Congrés), però, en canvi, no ho ha fet cap diputat. Hi ha un percentatge semblant de professors universitaris i mestres de batxillerat (tant de l'ensenyament públic com del privat), un 22%. Finalment, un altre terç treballa en una empresa per compte d'altri, suposadament en una feina qualificada, a jutjar per la formació acadèmica i la classe social dels alts càrrecs, encara que l'autor no ho especifica millor. També hi ha algun individu que treballa per compte propi en el seu despatx o empresa. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 234.

(35%) i d'economistes (30%). Els del PP es concentren en les professions liberals (advocats, metges i arquitectes) (75%) i la d'empresari (15%), que sumen el 90% dels casos. En canvi, els membres d'ERC s'han dedicat a l'ensenyament (40%) o a ser empleats de l'Administració i del sector privat (40%). Finalment, els diputats d'IC també han tingut dedicació a la docència (40%) o bé a altres professions, però sense cap altra que en destaquí.³⁷ La conclusió és que l'ascens social assolit en general pels diputats es manifesta sobretot en aquelles persones que provenien de classe mitjana-baixa i baixa, però es manté força la diferenciació entre els membres d'un i l'altre partit. És a dir, en termes globals es pot observar la millora en la posició social, però aquesta millora no ha esborrat del tot les diferències d'origen, que es mantenen, encara que menys, en termes relatius.

Pel que fa a les professions exercides actualment pels qui són diputats, només una quarta part manifesta que en té alguna.³⁸ Es tracta, sobretot, de persones que treballen per compte propi en professions liberals (advocats, metges) (11%), com a empresari (2%) o botiguer (2%). També és el cas de treballadors qualificats (6%), que treballen per compte d'alguna empresa, i d'alguns professors universitaris (4%), a càrrec de l'Administració. Per tant, es tracta de casos en què és possible compatibilitzar la dedicació pública amb una de privada perquè es treballa per compte propi o bé perquè és de dedicació flexible. Això vol dir que els partits amb més oficis d'aquestes característiques tenen el percentatge més elevat de diputats que treballen en l'actualitat. Bàsicament, es tracta del PP (60%) i de CDC (35%).

D'acord amb els resultats d'aquest apartat, podem descriure l'evolució vital dels diputats en termes socials com la història d'un ascens social. Originàriament, pertanyien a famílies de classe mitjana o mitjana-baixa i actualment formen part de la classe mitjana-alta i alta. La nostra idea és que l'accés a la universitat els va fer de trampolí per poder saltar a una millor posició social. Durant l'etapa en què eren a la universitat, més o menys entre els anys 1968-1977, la composició social dels universitaris era formada bàsicament per gent de classe mitjana-alta i alta. És a dir, la universitat proveïa el mercat laboral amb la mida justa d'aquesta gent preparada per a oficis qualificats. Són oficis que, per la seva naturalesa jeràrquica, depenen de l'escassetat relativa: necessiten que per sota d'ells hi hagi un gruix d'oficis sense qualificar. Durant l'expansió econòmica de la postguerra europea, el nombre d'oficis qualificats va augmentar i els diputats reflecteixen en bona mesura el sector

---

37. Els canvis més significatius, fent una comparació amb la situació dels partits en la primera legislatura, els trobem als grups d'ERC i de CDC. El primer era format per metges i «diverses modalitats de professions liberals [...], pròpies de la burgesia mitjana». Aquesta caracterització es pot desmentir actualment, ja que l'origen social dels diputats és l'oposat. El segon, l'any 1980, «reflecteix la connexió amb les empreses i el món de la gestió econòmica. [...] Reprodueix la varietat de professions de la burgesia mitjana i alta». Tampoc no és actualment certa aquesta definició, si bé cal considerar que es va entrevistar només una part dels diputats de CDC i els resultats per a tots els membres podria modificar la visió extrema d'aquest estudi. Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, *op. cit.*, pàg. 149.

38. En la tercera legislatura, en canvi, un terç dels diputats manifestava una altra dedicació professional, a més de la tasca parlamentària. Tot i així, era un percentatge molt inferior comparat amb el cas d'Andalusia (48%), Galícia i el País Valencià (60%). En aquest aspecte, el professionalisme dels membres del Parlament català ha augmentat considerablement i suposem que encara deu destacar en una proporció semblant per sobre, almenys, de les comunitats esmentades. Morata, Francesc, *op. cit.*, pàg. 270-271.

social que va aprofitar aquest canvi.³⁹ Si ens hi fixem, cap mare (en principi) tenia formació universitària, i ben pocs pares. Però sis setenes parts de diputats en tenen. Amb aquest currículum, els diputats es trobaven en una posició relativa favorable per accedir a professions més ben considerades que les dels pares i les mares. Efectivament, no hi ha cap diputat que no treballi en el sector dels serveis; per tant, no hi ha cap treballador industrial manual o agrícola.⁴⁰ Els botiguers o els petits productors de béns de consum final gairebé han desaparegut. Per contra, hi trobem força professions liberals, càrrecs de responsabilitat i tècnics en empreses, amb un nivell de renda considerable. D'altra banda, els professors i mestres, si bé no tenen un nivell com el del grup anterior, tenen els ingressos assegurats. A més, en comparació amb l'ofici del pare i de la mare, gaudeixen d'una situació laboral millor, per l'estabilitat i sobretot pel volum d'ingressos. En conjunt, doncs, els diputats de la cinquena legislatura del Parlament són l'exemple de les conseqüències del creixement econòmic de la postguerra. Han estat uns dels afavorits pel canvi social d'una economia centrada en la indústria a una altra de serveis i plenament consumista. La professió actual de diputat els confirma en el lloc que ocupen en l'estructura social.

5. Les actituds polítiques principals

5.1. *El sentiment religiós*

Pel que fa al sentiment religiós, hi podem observar que la meitat dels diputats es declaren catòlics (54%), i l'altra meitat (45%) o bé no són creients o bé són agnòstics. Es reparteixen a parts iguals els qui professen la fe de l'Església catòlica i els qui no hi tenen vinculació. Si comparem aquests resultats amb la religiositat de l'ambient familiar del diputat quan era adolescent, trobem que la filiació religiosa ha perdut el paper transcendental que havia tingut. De manera corresponent amb el procés de secularització de la societat catalana, hi ha hagut una pèrdua de la pràctica i les creences religioses vinculades a l'Església catòlica. Fins i tot entre els qui es declaren catòlics predominen els qui no practiquen i els qui practiquen

39. Garraud també observa un fenomen semblant en el cas dels alcaldes de les ciutats principals de França: «L'estructura socioprofessional dels alcaldes urbans té només una relació molt llunyana amb la distribució de la població activa francesa [...]. Els càrrecs estudiats provenen predominantment de les capes socials més afavorides, no necessàriament pel naixement o per la fortuna, sinó per l'educació i l'estatus socioprofessional que aquesta darrera permet adquirir o per la notorietat local.» Garraud, Ph., «La sélection du personnel politique local», *Revue Française de Science Politique*, núm. 38, vol. 4, 1988, pàg. 408. Esmentat a: Botella, Joan, «La galaxia local en el sistema político español», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 156.

40. Ben diferent és la situació de les elits local catalanes, que precisament es dediquen sobretot a les feines del camp (30%), són obrers industrials (21%) o bé senzillament empleats per compte d'altri (11%). Aquestes dades, referides a l'any 1983, es troben exposades a: Colomé, Gabriel, *op. cit.*, pàg. 190. Aquesta distribució dels oficis s'explica per la profusió de càrrecs de regidor i alcalde, el 80% dels quals són elegits en municipis de menys de 10.000 habitants, habitualment de caràcter agrari. Baras, Montserrat, «Elites municipales y partidos políticos. Características de la elite municipal de los partidos políticos españoles de 1983», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 165.

ocasionalment, perquè és costum de certes diades o per mantenir la tradició del bateig i de la comunió. Les creences i sobretot les pràctiques religioses queden, doncs, a càrrec de la persona, però ja no es vehiculen necessàriament amb l'assistència a l'església.

Taula 4. Sentiment religiós

Categoria	Percentatge de resposta
Practicant habitual	16
Practicant ocasional	20
Sense pràctica	18
No creient	18
Agnòstic	23
Creient d'un altre credo	5
<i>Total</i>	100
	n = 56

A banda dels creients d'una altra fe, la resta de categories tenen el mateix percentatge de resposta, cosa que indica que la varietat de situacions reben per igual el mateix suport. Tal com hem vist en agrupar les respostes en dos grups, catòlics i no catòlics, hi ha un equilibri entre totes dues categories, de manera que cap no predomina sobre cap altra.

El predomini d'una categoria o l'altra és evident en considerar el partit del diputat. Malgrat que no hi ha cap partit confessional, amb l'excepció d'UDC, i que el conflicte entre partits laics i confessionals, o entre l'Estat i l'Església, ha desaparegut del sistema de partits català, aquesta és de les variables amb unes respostes més clares, sense necessitat de gaires matisos. Així com durant la Segona República l'eix religions tenia una importància cabdal, actualment encara és un motiu sociològic de divisió, una divisió de fet. És a dir, els diputats dels partits de dreta, CDC, UDC i el PP, es declaren tots catòlics, amb pràctica o sense.⁴¹ Els diputats dels partits d'esquerra es manifesten no creients o agnòstics: IC (100%), ERC (75%) i el PSC (75%). Tot i que aquests diputats havien viscut un ambient força religiós, la ruptura és gairebé total en aquest aspecte.

5.2. La posició ideològica en l'eix esquerra-dreta

Si en el cas de la posició ideològica dels pares en l'eix esquerra-dreta hem vist un descàndid de la identificació amb la dreta, en el cas dels diputats el descàndid és absolut. Se situen clarament en les posicions d'esquerra (82%), sigui quin sigui el partit al qual pertanyen, amb l'excepció dels membres del Partit Popular. La identi-

41. Passa exactament el mateix en els alts càrrecs afiliats a CDC i a UDC. La majoria dels d'UDC es declaren practicants habituals, mentre que els de CDC es distribueixen repartidament entre les diferents categories referents al sentiment catòlic. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 139.

ficació amb l'esquerra contrasta amb la posició ideològica i la pràctica del grup principal de CiU, que no professa la defensa dels trets característics ni del socialisme ni de la socialdemocràcia. El motiu d'aquesta identitat subjectiva amb l'esquerra pot ser deguda al moment en què els diputats van iniciar-se en l'activitat política. La seva entrada com a militants de partits polítics va iniciar-se generalment durant la transició cap a la democràcia. És a dir, entre els anys 1973 i 1977, etapa en què es comencen a legalitzar els partits. Però l'activitat política l'havien començada abans de ser militants, sobretot en els anys d'estudi a la universitat. No en va, la universitat va ser un dels focus de formació i d'activitat política clandestina contra el règim dictatorial, on els diputats van participar. A causa de la repressió política, a aquests partits i grupúsculs clandestins els unia el fet d'oposar-se al règim, de manera que havien de col·laborar entre ells per a certs objectius comuns. A més, si tenim en compte que l'oposició organitzada al franquisme era marcadament d'esquerra, podem entendre que la identificació amb aquesta ideologia prové de l'època de la primera pràctica política. La socialització secundària durant els anys de la universitat, de la joventut en general, varia la socialització primària rebuda a casa. Això és el que es desprèn en comparar la identificació dels pares i dels diputats, i dona una mostra de com és de significativa la formació política que s'enquadra en una organització. Els partits polítics que hi havia durant els anys finals del franquisme van marcar fortament la ideologia dels diputats; tant que, a desgrat dels canvis d'orientació ideològica que han tingut els partits, els diputats mantenen les seves posicions.

Taula 5. Posició ideològica en l'eix esquerra-dreta

	Percentatges
Extrema esquerra	0
Esquerra	41
Centre-esquerra	41
Centre	11
Centre-dreta	5
Dreta	2
Extrema dreta	0
Sense definir	0
<i>Total</i>	100
	n = 56

En comparació amb les identifications del pare i de la mare, s'hi manté la característica d'evitar qualsevol posició extrema. Tant l'extrema dreta, identificada usualment amb els corrents anomenats neofeixistes, com l'extrema esquerra, associada al manteniment del pensament leninista o maoista, no tenen cap suport entre els polítics professionals. Tampoc el centre no serveix de refugi per diluir l'opció ideològica dels diputats, cosa que era d'esperar en el cas de polítics professionals.

Taula 6. Posició ideològica en l'eix esquerra-dreta segons la militància del diputat

	CDC	UDC	PP	PSC	ERC	IC
Extrema esquerra	—	—	—	—	—	—
Esquerra	10	—	—	60	80	90
Centre-esquerra	70	75	10	40	20	10
Centre	20	25	40	—	—	—
Centre-dreta	—	—	40	—	—	—
Dreta	—	—	10	—	—	—
Extrema dreta	—	—	—	—	—	—
<i>Total</i>	100	100	100	100	100	100
	n = 14	n = 4	n = 8	n = 14	n = 9	n = 7

Com és d'esperar, hi ha diferències notables en la identificació ideològica dels diputats d'uns partits o altres, ja que la divisió principal que els separa és justament l'eix esquerra-dreta. Els militants en partits d'esquerra s'hi identifiquen, però també els de CDC i d'UDC, cosa que deixa els membres del PP sols a l'hora de sentir-se de dreta, encara que d'una manera moderada. Creiem que la hipòtesi apuntada abans sobre l'inici de l'activitat política del diputat explica aquest fenomen, si bé cal remarcar que els diputats més joves de CDC i d'UDC no se'n desmarquen, tot i haver començat després de la transició a militar en els partits.⁴²

5.3. *El sentiment de pertinença a Catalunya i a Espanya*

Pel que fa a la identificació amb Catalunya i Espanya, hi trobem un sentiment catalanista molt fort que cappinga el resultat obtingut en el cas dels pares. Hi ha un descrèdit absolut del sentiment de pertinença a Espanya. Ningú no manifesta sentir-se només espanyol o més espanyol que català. Contràriament, l'opció de sentir-se només català és la més nombrosa (45%), seguida del sentiment més català que espanyol (27%). La resta, una quarta part, se sent tant una cosa com l'altra (25%). La llibertat a l'hora de manifestar la identificació amb Catalunya i Espanya pot ser el motiu més evident d'aquest resultat. Però la causa més probable és el reconeixement polític del catalanisme, que actualment té un pes decisiu en la política del

42. El cas dels alts càrrecs és força diferent, ja que es reparteixen entre les categories d'esquerra i de dreta sense complexos. Cal dir que l'escala utilitzada per Matas té 10 posicions i, per tant, no hi ha un centre. Tanmateix, és significatiu que el 57% dels alts càrrecs d'UDC i el 25% de CDC se situïn al centre-dreta, i només el 43% i el 55% al centre-esquerra, respectivament. Els de CDC són més d'esquerra que els d'UDC, encara que són sospitoses el 14% de respostes que no es volen posicionar. Segurament en aquest partit hi ha descrèdit per l'opció de dreta. Ara bé, la diferència més important és amb els diputats que militen als mateixos partits, potser deguda al moment d'entrar a militar en política. La nostra hipòtesi és que els diputats van començar a militar abans de l'any 1980, mentre que no és tan rotund en el cas dels alts càrrecs, dels quals el 57% dels d'UDC ho van fer després del 1980, el mateix percentatge que respon sentir-se de centre-dreta. Caldria, però, creuar la posició ideològica dels alts càrrecs en l'eix esquerra-dreta amb l'any d'inici de la militància política per saber si es tracta dels mateixos individus i poder confirmar o refutar la hipòtesi. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 142.

Govern de la Generalitat. Un dels puntals del discurs de CiU ha estat i ho continua sent el nacionalisme català durant els setze anys de govern autonòmic. A més, rep el reconeixement de ser *el* partit del catalanisme arran, entre altres motius, del seu protagonisme en les coalicions en el Govern central d'Espanya. En definitiva, el fet de sentir-se català gaudeix d'un prestigi i d'una força política que els diputats corroboren.

Taula 7. Sentiment de pertinença a Catalunya i a Espanya segons la militància del diputat

	CDC	UDC	PP	PSC	ERC	IC
Només català	70	75	—	—	100	25
Més català que espanyol	20	25	—	60	—	50
Tant català com espanyol	—	—	100	30	—	25
Més espanyol que català	—	—	—	—	—	—
Només espanyol	—	—	—	—	—	—
Sense resposta	10	—	—	10	—	—
<i>Total</i>	100	100	100	100	100	100
	n = 14	n = 4	n = 8	n = 14	n = 9	n = 7

Per partits polítics, la divisòria és clara entre el PP i la resta de partits. Els diputats del PP diuen sentir-se tan catalans com espanyols. En tots els altres diputats de la cambra predomina el sentiment catalanista, amb la gradació descendent següent: ERC, UDC, CDC, IC i el PSC.⁴³ A grans trets, es correspon amb la importància donada per cada partit al nacionalisme català.

6. Conclusions

Per concloure aquest treball exposarem les característiques definidores de les elits polítiques del Parlament de Catalunya, tenint en compte que reflecteixen una complexitat que és conseqüent amb la societat catalana. Tanmateix, com que aquesta societat és també heterogènia i jeràrquica, l'interès principal és situar els diputats en l'estructura social, ja que no són una representació fidedigna dels grups i classes que hi conviuen. Els paràgrafs següents mostren que l'extracció de les elits parlamentàries té un origen força precís entre el conjunt de la societat.

Primerament, els diputats del Parlament de Catalunya tenen un origen català: han nascut a Catalunya, de pare i mare que també hi havien nascut i la seva llengua

43. Els alts càrrecs de l'Administració catalana mostren també un sentiment catalanista molt fort. Els que militen a CDC responen amb uns percentatges iguals que els diputats del mateix partit, però els d'UDC responen repartidament només català (45%) i més català que espanyol (45%). Aquesta diferència es correspon amb la ideologia de tots dos partits i el tipus d'ambient familiar: ideologia nacionalista i ambient catalanista en el cas dels de CDC i ideologia democristiana i ambient menys catalanista en el cas dels d'UDC. Matas, Jordi, *op. cit.*, pàg. 141.

materna és el català. En conjunt hi ha una dosi de catalanitat altíssima.⁴⁴ Pel que fa al lloc de naixement, són nascuts a les capitals de comarca, és a dir, en ambients rurals, i hi han continuat residint malgrat la seva dedicació política parlamentària, que els obliga a traslladar-se a Barcelona. De nascuts a la ciutat de Barcelona només n'hi ha una quarta part. L'origen més comú és, doncs, el rural, si bé actualment el lloc de residència és urbà. El poble on havien nascut ha sofert un procés d'urbanització que ha transformat el tipus de vida del municipi i que, alhora, segueix la pauta de les societats occidentals contemporànies de la postguerra. Aquest procés d'urbanització pot explicar el fet que els diputats, persones amb una formació acadèmica i professional notable, hagin trobat una sortida professional en els mateixos municipis on havien passat la infància i l'adolescència sense necessitat d'emigrar a la capital, Barcelona.

Els diputats del Parlament de Catalunya són homes en gran majoria, mentre que la presència de dones és ben migrada (16%); a més, els càrrecs de més responsabilitat (president de grup parlamentari, portaveu, president del Parlament, president de comissió...) són també ocupats per persones del gènere masculí. Tot plegat confirma el predomini qualitatiu i també quantitatiu dels homes en el desenvolupament dels càrrecs públics i, en general, de les posicions de poder en la societat. Pel que fa a l'edat, els diputats es troben majoritàriament en l'etapa de maduresa professional i vital, amb una mitjana d'edat de 48 anys. El grup més nombrós, dos terços del total, té entre 40 i 59 anys, etapa en la qual ja han format una família i s'han assentat en el seu rol patern o matern, segons el cas. Efectivament, quatre de cada cinc membres del Parlament són casats i amb fills, generalment dos o tres fills. La mitjana del nombre de fills és 2,5, superior a la del conjunt de la societat catalana. De fet, la posició econòmica i social de què gaudeixen els diputats els permet mantenir i educar un nombre elevat de fills.

Els diputats del Parlament de Catalunya mantenen unes opinions i simpaties polítiques que havien rebut en la seva socialització primària a la família. La continuïtat entre la ideologia dels pares i mares i la dels seus fills no és lineal i directa en tots els casos, però sí que en bona part es pot comprovar que la família és un agent socialitzador sobre temes polítics, en aquest cas encara decisiu tot i la pèrdua de pes en la formació de l'individu. Els diputats han viscut en ambients familiars on la presència del catalanisme i de la religió era significativa, i més la del primer que la de la segona. La infància i l'adolescència dels diputats va transcórrer en el franquisme, un règim polític que va perseguir el catalanisme i també la llengua catalana, però durant el qual les famílies van mantenir de manera soterrada la presència de la ideologia nacionalista catalana. La religió, en canvi, era públicament defensada i promocionada, mentre que a les cases dels diputats no rebia aquest pes tan fort, tot i que la presència de la religió hi era important. La presència del catalanisme es confirma pel sentiment de pertinença a Catalunya, el qual s'avantposava al de pertànyer a Espanya, tant en els pares com en les mares. La presència del catalanisme

---

44. Pel que es desprèn dels resultats dels estudis sobre elitisme que hem anat esmentant, podem esperar que la frase «les posicions clau en el sistema polític català són ocupades per nascuts a Catalunya» sigui certa encara durant força més anys. Botella, Joan, «Les elits polítiques de la Catalunya democràtica», *Papers*, núm. 33, pàg. 71.

lliga, a més, amb el predomini de famílies simpatitzants del bàndol republicà (una mica més de la meitat), el qual manifestava un suport a aquesta ideologia. La simpatia cap al bàndol nacional és minsa, només en una de cada cinc famílies, i per aquest motiu hi ha també més presència d'antecedents familiars d'esquerra que de dreta.

El pes de l'herència familiar és evident en el catalanisme que professen els diputats, ja que, si els pares i les mares donaven més importància a la identificació amb Catalunya que amb Espanya, els seus fills encara accentuen més aquest sentiment de pertinença. Excepte per al PP, en tots els altres partits la presència del catalanisme és decisiva i manifestada sense reticències, amb la meitat de respostes en la categoria de només català (45%). La religió, en canvi, ha trobat una ruptura entre les dues generacions que examinem. S'ha produït una divisió entre les persones que són catòliques, amb un grau o altre de pràctica, i les que són atees o agnòstiques d'acord amb el partit en el qual militen. Fos quina fos la importància de la religió en la família, els diputats de partits polítics d'esquerra es declaren atees o agnòstics, mentre que els de dreta es declaren catòlics. La divisòria parteix la cambra en dos grups oposats i fa evident que el procés de secularització té una expressió política de fet, malgrat que l'eix de conflicte entre partits laics i partits confessionals hagi desaparegut del sistema de partits català.

La ruptura més forta entre la socialització primària en la família i la socialització secundària correspon a la posició ideològica en l'eix esquerra-dreta. Els pares i les mares se situaven repartidament entre l'esquerra, el centre i la dreta, si bé hi predominava per poc la identificació amb l'esquerra. Els diputats, per contra, són molt menys elàstics en aquesta qüestió perquè se situen a l'esquerra (82%); la dreta pren el paper d'una xacra ideològica sense cap crèdit favorable. Fora dels diputats del PP, que declaren ser de dreta, la resta de la cambra defensa la identificació amb l'esquerra sense cap dubte. La hipòtesi és que els diputats matenen aquesta percepció des de l'època en què van començar l'activitat política. Encara s'arrossega la identificació entre la dreta i el règim franquista i l'esquerra i la democràcia, precisament perquè els qui la defensaven són els qui ara ocupen les posicions de poder en les institucions estatals, entre elles el Parlament.

Els diputats del Parlament de Catalunya no provenen de les elits socials i econòmiques del país, contràriament a la idea que les elits polítiques ocupen una bona posició en l'estructura social.⁴⁵ Els pares dels diputats eren sobretot botiguers, petits productors de béns de consum final, treballadors industrials o del sector terciari, pagesos, mestres d'escola i funcionaris. Aquest conjunt comprèn les tres quartes parts dels casos i només la quarta part restant és formada per persones de professions liberals (advocats, metges), empresaris i gerents. En aquest segon grup es troben professions qualificades i que gaudeixen d'una bona posició econòmica, però tampoc no corresponien a gent de les millors famílies. Les mares, de les quals la meitat eren exclusivament mestresses de casa, complementaven els ingressos familiars amb feines per compte propi, però ben poques rebien un sou d'altri i només

45. Podem confirmar, tal com diu Botella, que «no es troben pràcticament exemples de persones de gran fortuna personal (financers, empresaris, etc.)» en el cas dels diputats, encara que l'autor es refereix amb aquesta frase a l'elit política catalana en general. Botella, Joan, «Les *élites* polítiques de la Catalunya democràtica», *Papers*, núm. 33, pàg. 69.

en els casos de tenir una situació econòmica humil. Per tant, els orígens socials dels diputats es troben en la classe mitjana i mitjana-baixa, representatives del sector més nombrós de la població catalana, però separades també dels sectors obrers industrials.

Malgrat aquest origen, actualment els diputats del Parlament ocupen una posició superior en l'estructura social que la dels seus pares. En termes generals manifesten l'ascens social que els canvis econòmics haguts en els anys cinquanta i seixanta van permetre. El creixement productiu de la postguerra europea va estendre el consumisme a tota la població assalariada i va alterar la posició relativa de certs grups socials. Per exemple, és el cas dels diputats, que, amb una formació universitària (84%), van accedir a unes professions qualificades. El nivell educatiu més comú és l'universitari, i el mínim acomplert és el secundari. Aquesta és la primera diferència amb els antedecents familiars. A partir d'aquest currículum acadèmic, la posició social dóna la segona diferència. Els diputats treballen en el sector serveis i hi desenvolupen tasques qualificades, com ara advocat, economista, metge o arquitecte. També hi ha un bon gruix de professors universitaris i de batxillerat, els quals encara han tingut una formació acadèmica més completa. Aquests dos grups principals representen tres quartes parts dels casos, i la resta és formada per empleats sense qualificar i algun botiguer.

7. Bibliografia

Anuario de las Naciones Unidas, Nova York, 1990.

Baena del Alcázar; García Madaria, «Elite franquista y burocracia en las Cortes actuales», *Sistema*, núm. 28.

Baras, Montserrat, «Elites municipales y partidos políticos. Características de la elite municipal de los partidos políticos españoles de 1983», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 161-177.

Borella, Joan, «Les élites polítiques de la Catalunya democràtica», *Papers*, núm. 33, pàg. 65-74.

— «La galaxia local en el sistema político español», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 145-160.

Campo, Salustiano del; Tezas, José Félix; Santín, Walter, «La élite política española y la transición a la democracia», *Sistema*, núm. 48, maig de 1982, pàg. 21-61.

Capo, Jordi, «La elite política local en España», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 127-143.

Capo, Jordi; Baras, Montserrat; Botella, Joan; Colomé, Gabriel, «La formación de una elite política local», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 59, gener-març de 1988, pàg. 199-224.

Colomé, Gabriel, «Comunidades autónomas y representación local», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 179-193.

Condomines, Francisco, J., «Los diputados españoles», *Universidad y sociedad*, núm. 2, 1982.

Díaz Nosty, Bernardo, *Cortes Generales, 1979-1983. Partidos, Elecciones, Biografías*, Madrid, Sedmay, 1979.

- Genieys, William, «Les élites périphériques espagnoles face au changement de régime», *Revue Française de Science Politique*, vol. 46, núm. 4, agost de 1996, pàg. 250-280.
- Equipo de Documentación Política, *Radiografía de las nuevas Cortes*, Madrid, Sedmay, 1977.
- López Nieto, Lourdes; Colomé, Gabriel, «Las elites parlamentarias en las comunidades autónomas», *Revista de las Cortes Generales*, núm. 22, 1991, pàg. 137-144.
- Matas, Jordi, *Las elites políticas de la Administración. Los altos cargos de la Generalitat de Cataluña*, Barcelona, Cedecs, 1996. (El mateix llibre ha estat publicat en català per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya amb el títol de *Els alts càrrecs: política i Administració a la Generalitat de Catalunya*, Barcelona, 1995).
- Morán, María Luz, *Renewal and permanency of the Spanish members of Parliament (1977-1993): Reflections on the institutionalization of the Spanish Parliament*, Madrid, Instituto Juan March, 1996
- «Un intento de análisis de la "clase parlamentaria" española: elementos de renovación y permanencia (1977-1986)», *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 45, 1989, pàg. 61-84.
- Morata, Francesc, «Institucionalización y rendimiento político del estado autonómico. Un estudio comparado: Andalucía, Cataluña, Galicia y Comunidad Valenciana», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76, abril-juny de 1992, pàg. 255-297.
- Pitarch, Ismael E.; Subirats, Joan, «Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980. Un estudio político y social», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 26, març-abril de 1992.
- Pitarch, Ismael E.; Botella, Joan; Capo, Jordi; Marcet, Joan, *Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui (1977-1979)*, Barcelona, Edicions 62, 1980, pàg. 62.
- Subirats, Joan; Vallès, Josep M., «Diez años de democracia local», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 67, gener-març de 1990, pàg. 41-91.